

לגמרי לפרט.

דיש לו גבחת וטהור הוא !

אי הכי, שכל דבר הדומה במקצת לפרט מרבין ליה, **חרגול נמי**, דשוו להו לארבה וסלעם, **לא ליכתוב** בתורה, ו**תיתי**, נלמד חרגול מארבה וסלעם, אף על גב שאין להם זנב, ואילו לחרגול יש זנב [כמו שלמדנו בלימוד של כמה הצד שאפילו זה שראשו ארוך הוא טהור ואף על פי שאינו דומה לחגבין המוזכרין בתורה, שאין ראשן ארוך]!?

ואם תיפרוך: **מה לחרגול דיש לו זנב**, תאמר בסלעם שאין לו זנב! ?

הרי ארבה יוכיח, דאין לו זנב וטהור הוא !

וחזר הדין. הצד השווה שבהן, ששוין בארבעת סימנין ואין ראשן ארוך. אף אני אביא סלעם, שיש לו את ארבעת הסימנין, ואין ראשו ארוך.

וממשיכה הגמרא: **אלא**, מאי טעמא לא ילפינן חרגול מארבה וסלעם, **דאיכא למיפרך**, **מה להנך**, ארבה וסלעם, **שכן אין להן זנב**, ואלו לחרגול יש זנב, ולכן לא ילפינן ליה מיניהו.

ואם כן, **סלעם דכתב רחמנא**, למה לי?

אלא ילפינן במידה של "דבר שאינו ענין לגופו, תנהו ענין לדבר אחר, ואמרינן: **אם** הסלעם **אינו ענין לגופו** [שמיותר הוא], **תנהו ענין** לרבות חגב **שראשו ארוך**. ומהייתור של המילה סלעם ילפינן לרבות את החגבין שראשם ארוך.

אם כן, **הכי נמי איכא למיפרך**: **מה להנך** חגבים המוזכרים בתורה, **שכן אין ראשן ארוך!** ואינך יכול ללמוד מהן לחגב שראשו ארוך. והדרא קושיין לדוכתא, מנין לנו לרבות חגב שראשו ארוך שגם הוא טהור, מאחר שאינך יכול ללמוד אותו בכמה הצד! ?

ומבארינן: **במאי קמיפלגי תנא דבי רב** א-טו [הברייתא הקודמת ששנוייה בתורת כהנים, ונקראת ספרא דבי רב, לפי שהייתה שגורה בכית המדרש] הסוברת שכל ארבעת החגבים המוזכרים בתורה מיבעי ליה כולהו לגופייהו [לצורך עצמם]. **ותנא דבי רבי ישמעאל**, הסובר שסלעם בא לרכויי ראשו ארוך, וחגב אתא למעוטי צרצור, דחגב טמא הוא ?

ומשנינן: **אלא**, אמר רב אחאי: **סלעם המוזכר בתורה — יתירא הוא**. [וכתבה אותו התורה לרבות חגב שראשו ארוך].

בחגב שראשו ארוך, קמיפלגי!

ומפרשת הגמרא: **לא ליכתוב רחמנא סלעם**, ו**תיתי**, ונלמד אותו מארבה ומחרגול בצד השווה, שגם לסלעם וגם לארבה וחרגול יש להן את ארבעת סימני הטהרה.

תנא דבי רב סבר: הא דכתיב "אשר לו כרעים" הרי זה כלל. **ארבה, סלעם, חרגול, חגב למינהו פרט**. ואינו סובר ש"למינהו" דכתיב גבי כל חד מהחגבים הוי כלל.

דמאי פרבת, מה תוכל לפרוך את הצד השווה: **מה לארבה דאין לו גבחת**, תאמר בסלעם שיש לו גבחת. **הרי חרגול יוכיח**,

ולכן, לא דריש במדה של כלל ופרט וכלל !

בא ללמד אותנו — דלא תיכול עד דשוו בארבעה סימנין! ואין הכלל האחרון דומה כלל לראשון, ולכן אי אפשר כאן לדרוש במידה של כלל ופרט וכלל.

ומשנינן: **תנא דבי רבי ישמעאל**, אפילו בכללי ופרטי כי האי גוונא שאין הכללים שווין ואינן דומין ביניהן, דאין, הוא דן. דהיינו, שהוא דן ודורש אותן במידה של כלל ופרט וכלל.

ודאמרין נמי בעלמא, דדאין תנא דבי רבי ישמעאל בכללי ופרטי כי האי גוונא, ומה שאומרים אנו תמיד, דתנא דבי רבי ישמעאל דריש כלל ופרט וכלל אפילו אם הכלל האחרון אינו דומה לראשון — מהכא ילפינן לה! שכאן מצינו שתנא דבי רבי ישמעאל יליף כלל ופרט וכלל אפילו בכי האי גוונא.

אמר מר: אי שמו חגב, יכול אפילו אין בו כל ארבעת הסימנין הללו נמי יהיה כשר? תלמוד לומר "למינהו", עד שיהו בו כל ארבעת הסימנין הללו.

והוינן בה: אי אין בו כל ארבעת הסימנין הללו — מהיכא תיתי נאמר שחגב זה יהיה טהור?! והרי ארבה וחרגול כתיב בתורה, ולהם יש את ארבעת הסימנים, ומהיכא תיתי לרבות חגבין, שאינן דומין להם?

ומשנינן: אי לא הוה כתיב בתורה סלעם, היינו אומרים כדקאמרת, שאי אפשר לרבות חגב שאין לו את ארבעת הסימנין.

אבל השתא דכתיב סלעם, ודרשינן מיניה לרבוויי חגב שראשו ארוך, אף על פי שאינו דומה לשאר החגבים המוזכרים בפסוק, אימא לירבי נמי כל דהו כל חגב, ואפילו

כי היות ובכלל הראשון לא הקפיד בו אלא על כרעים, ואילו "למינהו" הכתוב אצל כל אחד בא להקפיד לרבות דוקא חגבין הדומין בכל ארבעת הסימנין לחגבים המוזכרים בתורה, הרי כיון שאין שני הכללים דומים, הראשון ושני, אין דנין אותם במידה של כלל ופרט וכלל.

ולכן תנא דבי רב דן במידה של כלל ופרט — שאין בכלל אלא מה שבפרט! הלכך, דמיניה, דבר שהוא מינו ממש, אין, רק אותו מרבים, אבל דבר דלאו דמיניה, לא מרבינן ליה. ומרבי רק חגב, דדמי ליה משני צדדין, שאין ראשו ארוך, ויש לו את ארבעת הסימנין.

ואילו תנא דבי רבי ישמעאל סבר: הא דכתיב "אשר לו כרעיים" הרי זה כלל. "ארבה, סלעם, חרגול, חגב" — פרט. "למינהו", חזר וכלל.

ודרשינן ליה במדה של כלל ופרט וכלל: כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט. ומרבי כל דדמי ליה בחד צד, בכך שיש לו את ארבעת הסימנין. ולכן סלעם ילפינן ליה מארבה וחרגול, שיש לו את ארבעת הסימנין. והמילה סלעם מיותרת, וילפינן מינה לרבות חגבין שראשן ארוך.

ופרכינן: והאיך יליף תנא דבי רבי ישמעאל את הפסוקים במידה של כלל ופרט וכלל. והא לא דמי כללא קמא לכללא בתרא.

כללא קמא, "אשר לו כרעיים" אמר רחמנא. ולכן, רק חגב דאית ליה כרעים אכול. ואילו חגב דלית ליה כרעים לא תיכול.

ולעומת זאת כללא בתרא, שהוא "למינהו",

שאינו דומה לשאר החגבים אלא בסימן אחד. שהרי ראינו מ"סלעם" דלא בעינן שהחגב שאנו מרבים יהיה דומה לחגבים הכתובים בתורה בכל הצדדין שלו.

קא משמע לן "למינהו" — עד שיהו בו כל ארבעת הסימנין הללו!

ומקשינן: מאי שנא התב, בכרייתא דתנא דבי רב, [בדף סה א] דאמרת סלעם זה רשון, הרגול זה ניפול. ומאי שנא הכא, בכרייתא דתנא דבי רבי ישמעאל [בדף סה ב], דאמרת, סלעם זה ניפול, הרגול זה רשון?

ומשנינן: מר כי אתריה, ומר כי אתריה. "רשון" דתנא דבי רב, הוא אותו אחד הנקרא ניפול אצל תנא דבי רבי ישמעאל. ואותו חגב הנקרא רשון אצל תנא דבי רבי ישמעאל, הוא נקרא ניפול אצל תנא דבי רב. ובין למר ובין למר, סלעם אין לו זנב ולחרגול יש זנב. (142)

שנינו במשנה: וברגים — כל שיש לו סנפיר וקשקשת.

תנו רבנן: אין לו עכשיו סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל לאחר זמן, כגון הסולתנית והעפיאן, שהם מין דגים קטנים, הרי זה מותר. (143)

יש לו עכשיו סנפיר וקשקשת ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים, כגון

אקונם ואפונם כספתיאם ואכספתיאם ב-10

ואטונם [מיני דגים שזהו שמם בפרסית] — הרי זה מותר!

תנן התב במסכת נדה [נא]: כל דג שיש לו קשקשת — בידוע שיש לו סנפיר! ויש דג שיש לו סנפיר, ואין לו קשקשת.

יש לו קשקשת, ויש לו סנפיר הרי זה דג טהור. יש לו סנפיר, ואין לו קשקשת הרי זה דג טמא.

והוינן בה: מכדי, הרי אקשקשת קא סמכינן לענין טהרת דגים [שהרי כל שיש לו קשקשת אמרת שיש לו סנפיר, ואלו סנפיר לבד אינו סימן טהרה, שגם לדג טמא יכולים להיות סנפירים], אם כן, ליכתוב רחמנא קשקשת, ולא ליכתוב סנפיר, ואנן ידעינן דכל שיש לו קשקשת, דג טהור הוא. ואמאי כתבה התורה "כל אשר לו סנפיר וקשקשת וכו' אותם תאכלו"?

ומשנינן: אי כתב רחמנא קשקשת לבד, ולא כתב סנפיר, הוה אמינא, מאי קשקשת, שפירוש המילה קשקשת הוא סנפיר, שהדג שט עמו על פני המים, ואפילו דג טמא אתי לאכשורי. דהיינו סוברים דסנפירים שהדג שט עמם הם סימני טהרה של הדגים. ולכך כתב רחמנא סנפיר וקשקשת, להשמיענו שאחד הסימנים המוזכרים הם הקשקשין [שהם הלבוש של הדג]. ומהא ידעינן כי דג שיש לו רק סנפירים, הרי הוא דג טמא.

ופרכינן: והשתא, דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת, וכתבה המשנה שקשקשין הם אלו

143. ואפשר דילפינן לה מדכתיב "וכל אשר אין לו סנפיר" ודרשינן, עיין עליו, שאם יהיה לו אי פעם הרי הוא טהור. הר"ן.

142. וכתב רש"י שכל החגבים אינם טעונים שחיטה שהרי לאחרי דגים הזכירן הכתוב. ודגים אינם טעונים שחיטה.